

2. Супрун М. О. Музей дефектології України: історія його створення. Нові технології навчання. *Науково-методичний збірник*. Київ: НМЦВО, НМЦСО, 2001. Вип. 29. С. 196–201.

3. Супрун М. О. Організація пропедевтичної практики майбутніх психологів у допоміжній школі-інтернаті (історія питання). *Дефектологія*. 2001. № 3. С. 37–38.

Сушков О. О.,

кандидат технічних наук,

старший науковий співробітник,

*завідувач кафедри вогневої і спеціальної
фізичної підготовки*

Інституту кримінально-виконавчої служби

Зонь В. С.,

кандидат педагогічних наук, доцент,

*провідний науковий співробітник наукового
центру Університету ім. Т. Шевченко*

«Військовий факультет»

АКТУАЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

Протягом останніх десятиріч Українська держава розвивається в умовах постійного реформування освіти. Покращення навчально-виховного процесу у школі є можливим не тільки завдяки впровадженню нових педагогічних технологій, але й безцінного досвіду видатних педагогів минулого. Серед яких особливе місце посідає заслужений учитель УРСР, "педагог від Бога" Василь Олександрович Сухомлинський.

Різнобічна і багатопланова педагогічна спадщина Василя Олександровича Сухомлинського. Уся система діяльності педагога насичена високими принципами гуманізму, глибокою повагою до особистості дитини.

Щира любов до дітей і справжня педагогічна культура, за Сухомлинським, поняття нерозривні. Він вважав, що вчитель зобов'язаний уміти цінувати дитячу довіру, берегти беззахисність дітей, бути для них втіленням добра і справедливості. Без цих якостей не може бути вчителя.

"Якщо вчитель став другом для дитини, якщо ця дружба осяяна шляхетним потягом, поривом до чогось світлого, розумного, у серці дитини ніколи не з'явиться зло. І якщо в школах є, що насторожилися, що наїжилися, недовірливі,

а іноді і злі діти, це лише тому, що вчителі не знайшли підходу до них, не зуміли стати їх товаришами. Виховання без дружби з дитиною можна порівняти з блуканням у потемках" [2].

Успіх виховання багато в чому залежить від методів навчання, їх відповідності завданням розумового розвитку школярів, що у свою чергу визначає відповідну структуру уроків. Вчителі Павлівської школи виходили із принципів: сполучення, об'єднання практичної роботи, яка виконується учнями, з первинним сприйняттям знань, з їх поглибленням, розвитком, використанням [3].

Також результативність виховного процесу залежить від творчого застосування методів навчання, від різноманітності тих деталей, які зумовлюються конкретною ситуацією і не можуть бути передбачені заздалегідь теорією навчання, наголошував педагог. Він, маючи багаторічний досвід, дійшов висновку, що всі методи можна поділити на дві групи: методи, які забезпечують первинне сприймання знань і вмінь учнями та методи осмислення, розвитку, поглиблення знань.

До першої групи В.О. Сухомлинський відніс: розповідь, пояснення, лекцію, опис, тлумачення понять, інструктаж, бесіду, самостійне читання книг з метою первинного сприймання знань; демонстрацію, ілюстрацію (кіно, схеми, картини, телебачення, діаграми, макети, таблиці, муляжі, моделі); трудовий процес, уміння; самостійне спостереження, екскурсію, практичну і лабораторну роботи в процесі самостійного оволодіння знаннями; показ фізичних вправ [2].

До другої групи він відніс: вправи (усні, письмові, технічні); пояснення факторів і явищ природи праці, суспільного життя; дискусії, творчі письмові роботи (твори, реферати, анотації, складання задач, програмування), виготовлення навчальних посібників і приладів, графічні роботи, лабораторні роботи, експеримент (на навчально-дослідній ділянці, у лабораторії, кабінеті), керування машинами, механізмами, апаратами, застосування знань і вмінь; тривала трудова діяльність, що поєднує мету практичної діяльності і мету вдосконалення вмінь, із поглиблення знань (у майстерні, на навчально-дослідній ділянці) [2].

Педагог звертав увагу на те, що кожний метод має особливості, які залежать від специфіки предмета, змісту матеріалу, цілей та завдань всебічного розвитку школяра. Він рекомендував вчителям, готуючись до уроку, продумувати, як вплинуть на розум дитини повідомлені знання, які використовуватимуться учнем в майбутньому, яка їх роль у розумовому розвитку дитини? Важливе практичне значення має проблема критеріїв вибору адекватних процесів навчання методів роботи, чим же керуватися вчителю, визначаючи методичний аспект майбутнього уроку. Відомо, що методи навчання можуть виконувати свою

функцію – керування пізнавальним процесом – лише за умови їх відповідності об'єктивним закономірностям процесу навчання.

Успішне оволодіння учнями змісту знань багато в чому залежить від умілого використання методів, які викликають високу пізнавальну активність учнів, методів, що забезпечують розвивальний характер навчання. Успішність навчального процесу залежить і від самого учня, від його бажання працювати, активності процесу пізнання на уроці. Учень має стати активним учасником процесу пізнання, формувати власні знання – така вимога часу. В. Сухомлинський підкреслював, що виняткову роль відіграє вміння вчителя скерувати хід думки учнів так, щоб вони активно, зосереджено прагнули побачити невидиме, зрозуміти приховане, розгледіти незвичайне у звичайному [1].

На уроці треба застосовувати такі форми і методи роботи, щоб учень був перш за все здобувачем знань, а не пасивно запам'ятовував знання під керівництвом вчителя. При тому В. Сухомлинський зауважував, що активність має проявлятися найперше в активності розуму, в усвідомленні учнями основних причинно-наслідкових зв'язків навчального матеріалу. Одне з найважливіших завдань школи, вказував В. Сухомлинський, "навчити користуватися знаннями. Якщо набуті уміння і навички тільки засвоюються і не застосовуються на практиці, навчання поступово виходить зі сфери духовного життя дитини, неначе відділяється від її інтересів і захоплень" [4]. І тут же підкреслює: "Дуже важливо, щоб мислення учнів ґрунтувалося на дослідженні, пошуках, щоб усвідомленню наукової істини передувало нагромадження, аналіз, зіставлення і порівняння фактів. Спостерігаючи явища і картини природи, дитина оволодіває формами й процесами мислення, збагачується поняттями, кожне з яких сповнюється реальним змістом причинно-наслідкових зв'язків, помічених гострим зором допитливого спостерігача"[4].

Отже, творча спадщина В. О. Сухомлинського переконує нас у різноманітності педагогічних підходів до формування особистості учня. Нині, у період активних пошуків ефективних методів виховання гуманістичних цінностей, практична діяльність Василя Олександровича є надійним помічником у вирішенні цих важливих завдань.

Список використаних джерел

1. Волошин К. О. Педагогічна система В. Сухомлинського // Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка: Педагогіка. / К. О. Волошин. – 2003. – №11. – С. 17-18.
2. Кічук Н. Творча особистість учителя у педагогічній спадщині В. Сухомлинського // Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка: Педагогіка. / Н. Кічук. – 2002. – № 5. – С. 10-11.

3. Олексик Н. Педагогіка гуманізму в творчості В. О. Сухомлинського // Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка: Педагогіка. / Н. Олексик. – 2002. – № 5. – С. 197-201.

4. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: У 5-ти т. / В. О. Сухомлинський. – К., 1976-1978.

Чичуга М. М.,

кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник науково-дослідного центру з питань діяльності органів та установ Державної кримінально-виконавчої служби України і пробації Інституту кримінально-виконавчої служби

ЗВ'ЯЗОК ДЕСТРУКТИВНИХ ПСИХІЧНИХ СТАНІВ З ОСОБИСТІСНИМИ ЯКОСТЯМИ ПРАЦІВНИКІВ СОЦІАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ УСТАНОВ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ

Професійна діяльність працівників соціально-психологічної служби установ виконання покарань (далі – СПС УВП) пов'язана зі складними умовами праці у виправній колонії, впливом соціальної ізоляції на психічний стан працівників, постійним спілкуванням працівників з засудженими, наявністю ризику, недоліками в організації службової діяльності, дефіцитом часу та інформації тощо. Все це негативно впливає особистість працівників, може спричиняти труднощі при виконанні службових завдань та призводити до появи деструктивних психічних станів.

Деструктивні психічні стани можуть проявлятися внаслідок наявних у працівників УВП тих чи інших видів професійних деструкцій, або призводити до їхньої появи. Деструктивні психічні стани працівників установ виконання покарань — це негативні психічні стани, які на різних етапах проходження служби мають свою специфіку та здійснюють значний вплив на ефективність та результати професійної діяльності і зумовлюють негативні зміни в структурі особистості працівників. До таких станів відносимо тривогу, напругу, страх, агресію, депресію тощо [1, с. 7-8].

Деструктивні психічні стани пов'язані з рисами та якостями особистості працівників УВП, які виконують роль фільтрувального чинника і можуть призводити до збільшення або зменшення негативного впливу деструктивних психічних станів на особистість та дії працівника УВП.